

IN AFWACHTING

Dien Zondagavond, 25 Oktober, was Karel Kogge, opzichter der Noordwatering, om half acht van zijn eersten tocht met de officieren, thuis gekomen. Hij had de noodige aanwijzingen gegeven voor de afdamming der duikers onder de spoorlijn, welke de scheiding moest worden tusschen het Duitsch en Belgisch strijdterrein. Morgen kwamen men hem weer halen en de «garde» legde zich na zijn avondmaal onmiddellijk ter ruste. Tegen half elf werd hij in zijn slaap gestoord. Officiëren van 't groot Hoofdkwartier vroegen hem of hij reeds om half zes met hen zou kunnen meegaan.

— Waarom niet? antwoordde Kogge, heel eenvoudig. Als 't moet te vieren ook... ik ben altijd tijdelijk op en sta steeds voor u gereed. Maar waar gaan we heen?

— Naar Dixmuiden...

Men besprak nog even de reis en de nederige ambtenaar sliep dan weer rustig in... 't Werk, dat men van hem begeerde, viel hem niet lastig, hij kende zijn taak, zijn vaarten, verlaten, sluizen en duikers en het was voor 't vaderland en arm legertje, dat zoo veel te verduren had, dat men zijn diensten vroeg.

In den guren Octobermorgen reed men 's anderdaags frontwaarts. De auto bleef op behoorlijken afstand staan en tusschen Scheewege en Pervyse trokken de officieren met Kogge het land in naar den spoorweg. Pervyse was een oud dorp, waar eens het kasteel stond der familie Blauwvoet, de Blauwvoetswal. Nog sprak men er van de «Blauwe Mote» en ieder kende ook de Blauwvoetbrug. Pervyse had reeds veel van de beschieting geleden en de meeste bewoners hadden deze gevaarlijke plek verlaten, vooral na den nacht, waarin enkele medeburgers in hun woning door het geschut waren gedood.

Kogge en zijn gezellen begaven zich naar den spoorweg. Ze moesten hier de afdamming van de Groote Beverdijk nagaan... Maar nu de opzichter toch ter plaatse was, wilde hij ook eens zien, of de hoeve van mevrouw Allewaert, wier woning hij te Veurne betrekken zou,

nog bestond. Men had immers verteld, dat zij afgebrand was. Geen gevaar duchtend, besteeg Kogge de hoogte, en hij bemerkte de zwartgelblakerde overblijfsels van de boerderij. Zijn nieuwsgierigheid was bevredigd. Eenige Fransche schildwachten, aan den weg naar den Proostdijk, gaven hem een schrooëring... Wat deed die burger ook hier! De officieren zeiden hun dat zij niets met dien man te maken hadden. Ware bij deze strijders ook maar het minste vermoelden opgerezen van wat die reeds bejaarde Vlaming ging doen en van het geen er van zijn bekwaamheid en doorzicht afhing, ze zouden hem zeker met meer eerbied beschouwd hebben.

't Was juist even stil geweest op de linie, maar nu barstte een geweldige beschieting los. «'t Was een hagelvlage van ijzer en lood,» vertelde Kogge later. De officieren snelden terug... De garde had «niet zoo veel asem» en «ging te voet», wat zooveel beteekende als «op zijn gemakje».

— Ge haast u nog niet vader, klonk het uit een groepje van Vlaamsche kanonniers, die hun stukken achter den dam gesleurd hadden, maar dien woeten orkaan niet konden beantwoorden.

— Bah, meen, antwoordde Kogge luchtig. Waarom zou ik loopen? Er is voor die knapen meer plaats nevens mij dan op mij en 't zou wel moeten lukken, dat er juist een op mijn kop viel.

Maar daar daverde zoo 'n geweldige slag, dat de opzichter nu toch verschrikt achter een stalletje sprong, midden in een mestput, en alles rond hem schudde gelijk bij een aardbeving.

— Wat zeg je er nu van? riep een der soldaten. Ge mag tevreden zijn, dat ge niet meer in de vlakte staat.

— We zijn er in en we moeten er door, hé! verzekerde Kogge.

De officieren wenkten hem.

— Ga niet, wacht nog! ried een artillerist. Ge zijt al te oud om te loopen.

— Ik zal ook niet loopen, maar gaan. Er is meer plaats nevens mij dan op mij, herhaalde de opzichter met de gerustheid van een fatalist.

Hij stapte langs hoopjes mest, voor het

land uitgespreid, toen de boer nog meende zijn akkers rustig te kunnen bewerken, ook al schokte Europa onder den oorlogsdonder. De natuur vroeg immers haar rechten... Maar de krijg verjaagde den arbeider ook van de IJzerboorden.

Weer scheurde een vreeselijke ontploffing lucht en grond... en Kogge zag hoe al die meethoopjes wel twintig dertig meter de hoogte ingingen en in een oogwenk over het land geslingerd waren, zoo snel als geen enkel leger van de meest vlijtige werklieden het had kunnen doen.

Onder zulke omstandigheden arbeidden soldaten aan de afdamming der duikers, de voorbereidende maatregelen voor de onderwaterzetting.

De garde der wateringen geraakte veilig bij de officieren. Hij was ook aan «die laatste change» ontsnapt. Het gezelschap begaf zich naar Boitschoeke, maar, bij Goossens herberg, aan de Oude Zeedijkstrate, hield een majoor hen tegen. Troepen waren in aftocht... 't Stond slecht, zeer slecht... En een staf belegde nu een krijgsraad. De Duitschers stonden tot bij de Blauwvoetbrug... In een nieuwen tegenaanval zou men trachten hen terug te werpen... Pervyse en Ramskapelle werden bedreigd.

Men zag de troepen vertrekken... weer tot den hopeloozen strijd van een minderheid tegen een geweldige overmacht.

Den 23en, in den avond, had men na heldhaftigen weerstand de brug van Schoorbakke, op den weg van Brugge-Schoore-Pervyse-Veurne opgeblazen.

Maar dit kon den tegenstander niet beletten ook hier den IJzer te forceeren. Links van het baanvak Schoorbakke-Pervyse lag het 24e linie en rechts het 4e; nog meer rechts verbond het 1e voetvolk deze groepen met de karabiniers en grenadiers, die bij Stuitvekenskerke streden, doch daar moesten wijken. Majoor Bosset van het 1e grenadiers, was gevallen en kommandanten Binjé en De Kempeneer leidden de overblijvenden naar de Groote Beverdijk, een vliet met vlakke oevers, en dus zonder beschutting. Door deze terugtrekkende beweging moesten ook Noorderliker de verdedigers achteruit. Het 2e grenadiers nam nieuwe stellingen bij het Oosthof, achter de Beverdijk. Het 24e en 4e werden als in een storm van lood gegrepen en

weken met de meeste moeite en onder zware verliezen achter den spoordijk bij de halte van Boitschoeke. De Duitschers drongen naar de hoeven en verschansten zich daar, er natuurlijk eerst en vooral hun moorddadige machinegeweren plaatsend, terwijl de onzen bij gebrek aan deze bewapening, van diezelfde boerderijen weinig gebruik hadden kunnen maken.

En ons geschut bezat geen munitie meer. De 150^e batterij bij Ramskapelle zweeg... Wat men nog aan granaten vinden kon, tien hier, vijf daar, werd naar een stuk gebracht dat achter de Groote Hemme zijn laatste stagen liet hooren... en die zwakke stem leek meer een noodkreet om hulp dan een antwoord op het allergeweldigst vuur der Duitschers. En ook hier werd het laatste projectiel verschoten. Eveneens elders, zooals Kogge het gezien had bij de kanonniers, die hem nog voor het vijandelijk bombardement waarschuwd, stonden de mannen machteloos bij de zwijgende vuurmonden... Men zocht munitie te Adinkerke, te Veurne... stuurde wat men nog ontdekte als een kostbaarschat naar de linie... Men zond dringende berichten naar Veurne, naar Duinkerke, naar Havre... Wat baatte het? Men trachtte munitie van de Franschen te leenen, doch dezer granaten, niet voor onze stukken bestemd, beschadigen ze of deden ze ontploffen... De remmen waren bovendien niet sterk genoeg en de kanonnen sloegen bij elk schot achteruit en soldaten moesten ze dan met touwen weer in stelling trekken...

Zoo hielden de Belgen het machtigst leger der wereld tegen...

Maar ook de Franschen worstelden met hetzelfde gebrek.

Aldus werd de linie achter de Beverdijk gebracht en het was die beweging — meer een hopeloze verwarring — welke Kogge dezen Maandagmorgen zag... Alleen het water kon nog redding brengen, doch het vroeg tijd...

De officieren en hun gids reden naar Veurne terug... De eersten gingen verslag uitbrengen aan het groot-hoofdkwartier op het stadhuis, Kogge bleef op de Markt staan. De burgemeester Sprout, de rechter Feys, de volksvertegenwoordiger Pil en eenige andere heeren kwamen haastig naar hem toe; de

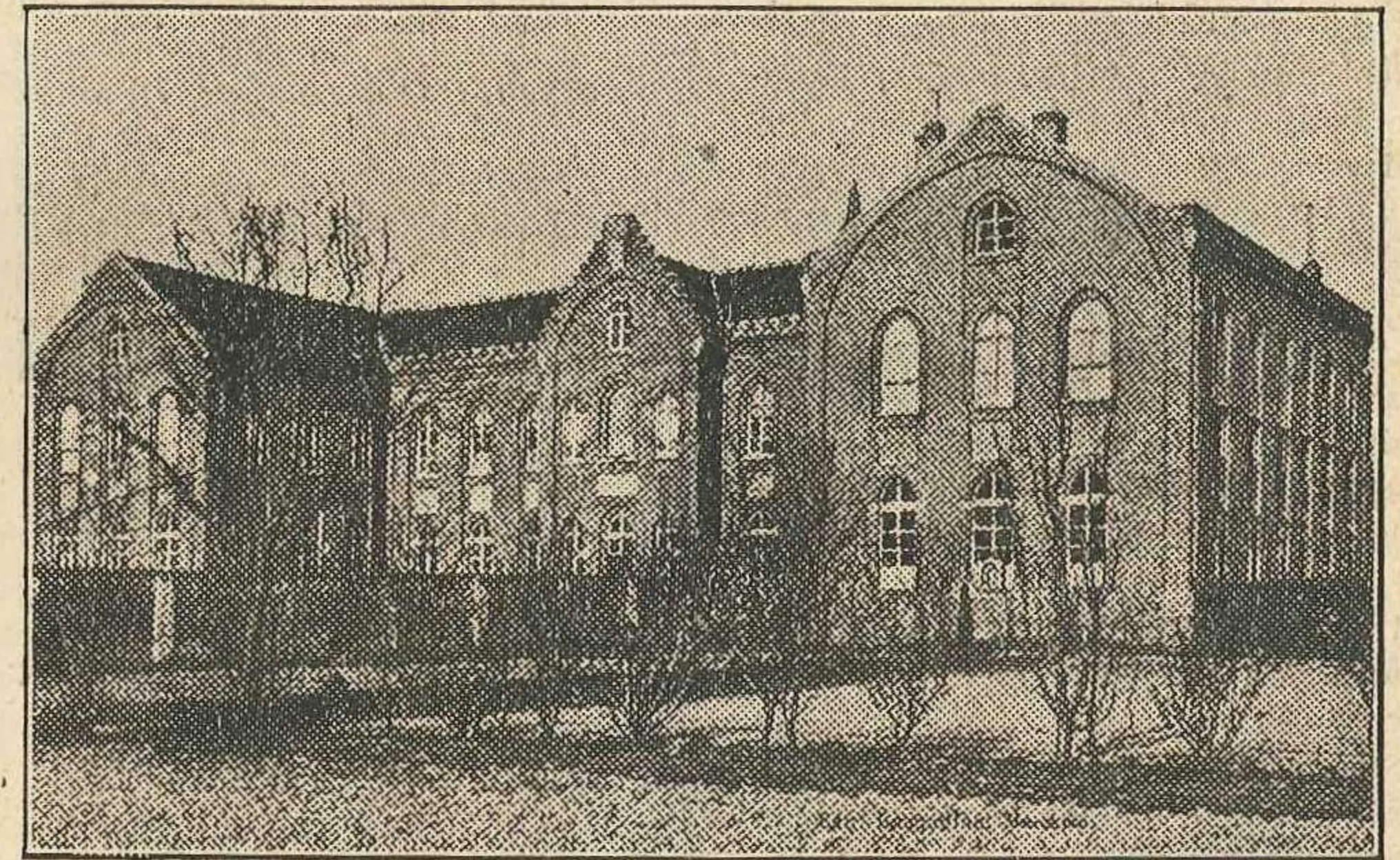
eenvoudige garde was eensklaps een voornaam personage geworden, die men in groote geheimen had ingewijd... De notabellen vroegen hem naar den toestand en begeerden te weten wat toch eigenlijk die waarheid was; er liepen zooveel tegenstrijdige geruchten; nu was het, dat de Duitschers weken, dan weer dat Veurne bedreigd werd.

Officieren deden geruststellende mededeelingen, doch angstige vluchtelingen vertelden dat de vijand Pervyse naderde en zeker heel ons legertje gevangen nemen of op de vlucht jagen zou.

Kogge kwam thans van ginder en was een bedaarde, verstandige man. Hij kon

geweest was te blijven, zoolang er geen ontruiming der stede bevolen werd, notabellen, welke in den veiligen vrede tijd de eer der ambten aanvaardden en er thans ook den last van hadden moeten dragen. In de kleinere straten en stegen woonden toch ook Veurnaars, die immers op de magistraten hun vertrouwen stelden en van hen raad en bijstand verwachtten... Zeiden ze het nu niet, dat ze konden blijven, tot de overheid hen verwittigde...

Nancy Veirle zat in de beneden voorkamer door het raam de straat te bespielen. Walter zou haar komen inlichten over den toestand en met ongeduld ver-

Het klooster van Houthulst, groot Duitsch lazaret

meedeelen wat er van was.

— Heeren, 'k en ga je niet bedriegen, antwoordde hij aan deze magistraten der stad. 't Zit heel slecht, maar soldaten van goeden wille zijn weer uitgetrokken om den Duitschman terug te slaan.

Hij verhaalde, wat hij gezien had, doch zweeg over de plannen, welke men onder zijn leiding uitvoeren zou.

Dezen avond ging men de verlaten van 't Oud Veurne Sals openen.

Men moest daarvoor de duisternis afwachten, om alles voor den sluwen vijand verborgen te houden.

De heeren begaven zich naar huis. In menige deftige woning van Veurne werden dien middag haastig pakken gemaakt... En weldra slopen tal van burgers heen, ook dezulken wier plicht het

beidde ze hem. Eindelijk zag ze hem naderen. Hij behoefde niet te bellen, de deur was reeds geopend, voor hij op den drempel stond. Bonte volgde het meisje in de kamer en kuste haar goeden dag. Hij scheen minder kalm dan gewoonlijk...

— Luister, zei hij, leg alles gereed, wat ge noodzakelijk mee moet nemen, als we vertrekken... Ge hebt wel niet veel, maar toch iets...

— O, gaan we vluchten? kreet Nancy ontsteld.

— Nog niet, maar 't kan er van komen, de berichten zijn zeer ernstig.

— En de overstroming?

— Als het maar niet te laat is! Dezen nacht zijn de Duitschers in Dixmuiden gedrongen...

— Och Heere... in Dixmuiden!

— Maar ook weer teruggeslagen... of liever gevangen genomen of gedood. Het rechte wiet ik nog niet, doch wel kom ik u verzekeren, dat de stad nog geheel in onze macht is... 't was een verrassing, een stoutmoedige raid, en er moeten zeer wreede dingen gebeurd zijn... moord op weerlooze Franschen en Belgen... In elk geval wijst er dit alles op, dat de toestand kritiek is, doch onmiddellijk gevaar bestaat er niet. Ik druk daarop, omdat er reeds menschen vluchten...

— Uit Veurne ook?

— Ja, en nog veel van de voornaamste inwoners naar 't schijnt. Enfin, ieder moet weten wat hij doet, en met vrouwen en kinderen vooral dient men bijtijds zijn maatregelen te nemen. Toch zouden sommige overheden meer kalmte kunnen toonen en een waardiger voorbeeld geven. Met het oog op uw vader zijt ge nu gewaarschuwd. Maak u niet noodeloos ongerust... ik waak over u. Hoe is het met mijnheer Veirle...

— Dezen voormiddag heeft hij goed geslapen, maar nu doet hij weer zoo vreemd, juist als gisteravond. Ik durf er niet aan denken... en toch vrees ik dat hij zinneloos zou kunnen worden...

— Neen, neen, 't is koorts en anders niet! Nu, ge weet op wien ge kunt vertrouwen. Wij hebben gister avond ons verbond gesloten, niet waar... wij zijn verloofd!

Hij nam haar handen in de zijne en schouwde het meisje diep in de oogen met dien blik, welke haar soms even scheen te bedwelmen.

— Hebt ge er nog geen spijt over? vroeg Bonte.

— O, dat weet ge wel beter, antwoordde ze zacht en liet even haar hoofd tegen zijn schouder rusten.

Hij zoende haar weer en fluisterde:

— Liefde zal ons schragen ook in de moeilijkste dagen... Liefde hebben we nu nodig... 't is een kracht. Kom, geen tranen in die schoone oogen, geen ontmoediging... ge waart altijd zoo flink en hebt erger dingen doorstaan dan een vlucht uit Veurne...

— Laat mij maar even doen... Tranen verlichten...

— Zijt ge zoo bezwaard?

— Om vader...

— Diens krankheid gaat voorbij. We

staan nu op een keerpunt: of wel wordt de vijand verdreven, of wel dringt hij door. In het eerste geval is zijn nederlaag nabij, en in het tweede breng ik u en uw ouders een heel eind in Frankrijk, waar het rustig is en gij den afloop van den oorlog kunt afwachten...

— Ver in Frankrijk, zegt ge?

— Ver genoeg! Toch, opdat uw vader het kanon niet meer zou hooren. Dat zal hem kalmeeren.

— Maar dan zie ik u niet meer... Uw werk houdt u bij de linie!

— Ik kom immers dikwijls over, want ik zal natuurlijk even sterk naar u verlangen als gij naar mij. We hebben gister ons verbond bezegeld, maar is het niet gesloten in de kelders van het veege Dixmuiden, in de meest tragische uren van gevaar en nood en verschrikking, in de oogenblikken, als de zielen zich om troost tot elkander neigen, oogenblikken, wanneer de sterkere de zwakkere in de armen zou willen nemen, om de geliefde heen te dragen naar een veilige plaats! Niets kan ons nog scheiden...

— De dood... als gij bij de linie blijft.

— Kom, geen zwarte gedachten. Ik ben buiten het gevaar...

Hij omhelsde Nancy hartstochtelijk en herhaalde:

— Niets, niets scheidt ons nog. Deze booze tijden gaan voorbij en dan wonen we altijd samen... En voor het oogenblik behoeft ge Veurne niet te verlaten.

Wie was Walter Bonte eigenlijk? Had hij nog familie? Bezat hij fortuin of leefde hij van zijn arbeid? En zoo veel vragen kon Nancy stellen, maar deze rezen zelfs niet bij haar op. Ze bezat hem... en meer eischte ze niet, ze trouwde dien man, zij rekende op zijn kalmte, zijn goedheid, zijn verstand en zijn kracht, ze gevoelde zich veilig aan zijn zijde. Ze was om en door hem gelukkig in al deze zware beproevingen...

— Tot straks, zei Bonte...

— Moet ge weer al weg?

— Ja, om nieuws... Ieder is in spanning.

— Maar gij gaat in geen gevaar, niet waar?

— O, neen, ik verlaat nu Veurne niet. Men verwacht hier nieuws!

— Stroomt het water al?

— Nog niet...

— Waarom wacht men dan?

— Omdat het werk tijd vraagt, tijd en geduld... Maar vanavond komt het... en morgen kan alles reeds anders zijn... Ik keer weer vlug terug... Tot seffens!

Hij kustte haar nogmaals en ging heen, en Nancy volgde hem met haar blik, en bewonderde den geliefde. Ze zag niet, dat hij een gebrek had en wat hinkte, hij hield den rug naar haar gewend en toch was het haar of ze nog in die schoone, wonderbare oogen keek.

— Hij is de mijne, ik ben de zijne, mompelde ze. Dat kan ons toch niemand ontnemen.

Even verrees vóór haar blik de gestalte van een Belgisch soldaat, maar ze verbande dit beeld... Ze mocht nu niet meer aan Raoul denken. Dat was voorbij...

Wat later trad neef Verheyen binnen.

— Er zijn heeren, die de pijp uitsteken, riep hij opgewonden.

— Is er dan slecht nieuws? vroeg zijn vrouw.

— Maar neen... 't staat al goed, heel goed, beter dan gisteren, maar 't zijn menschen met een hazenhart. Laat ze maar vluchten, en dat ze dan onze soldaatjes in de schoone huizen steken, als ze komen rusten van hun werk. De Duitschman zit al tegen Brugge, zulke daveringen krijgt hij... En hier gaan ze loopen, die zotten!

Maar ondanks zijn luchtige woorden, ging de goede burger toch ook een pakje maken van zijn beetje geld en waarden en de juweelen, de zwaar gouden oorslingers en halsketens en brochen van zijn vrouw, erfstukken van de ouders of grootouders. Als de voorname heeren het nodig oordeelden er van door te trekken, moest er wel reden voor zijn; die wisten toch altijd meer dan een gewoon mensch, want ze hadden officieren en groote koppen in hun huis.

En zoo heerschte er eensklaps angst te Veurne... Zou het oud, steeds zoo rustig stedeke, hier in den uithoek van België, dan toch bezet worden... Met pijn in 't hart moest men zich losscheuren van de plaats, welke altijd zoo naïef-vreedzaam was.

Men had wel van wat militair vertoon gehouden, vooral als 't in verband

stond met de geschiedenis. Zoo schrijft De Wulf in zijn werkje: « Aan en rond den IJzer ».

« Elfde Juli is voor ieder een heiligdag. Hun voorouders, met geheel het visschersvolk waren op den oproep van Eustachus Sporkin, den Veurnschen held, met de handboog in de vuist, naar het Groeningerveld getogen... Veurne, dat meegeholpen had aan onzen nationalen slag, moest ook die heuglijke gebeurtenis herdenken, daarvan was ieder Veurnenaar, op dien dag tenminste, ook teenemaal bewust. Het was een heele gebeurtenis voor het straatvolkje. De fanfaar in een militair kostuum getooid, met witte wuivende hanepluimen op den hoed kwam voor de eerste maal van 't jaar eens buiten. Op den huppelenden marsch sprongen en dansten de kleine straatkleuters in heele reeksen voor het djingend muziek, en op de groote markt weerklonk: « De Vlaamsche Leeuw ». De Veurnenaar houdt veel, heel veel van krijgstoet. Het pompierkorps, een dertig man, doet dienst als burgerwacht. Elk pompier heeft een hoogen, blinkenden koperen helm, zijn zwart pompierspakje en een geweer. De twee muzieken staan beiden in soldatenuniform, de harmonie in 't groen met zwarte pluim op den hoed; de fanfaaren in 't blauw met grijze broek en witbepluimden hoed.

En in hun processie staken ze Romeinsche soldaten met wapenrusting en pieken, welke kletterden op de ongelijke keien... En daar eveneens was het gebaar van den krijgsknecht:

« Blootsvoets, strunkelend op die ruwe klasseien, komt Jezus traagjes aangesukkelde. Een purperen kleed hangt flets om zijn uitgemergeld lichaam. Zijn magere, knokkelige rug buigt onder den last van het zware kruis. Door zijn bruine lokken steekt zijn kroon van distels en doornen en boven zijn neergezegen aangezicht is een zwart gas gespannen. Lijk een booswicht is zijn lichaam met een koorde omgord, waaraan een ketting rinkelend voortsleept en een Romeinsch legioensoldaat bij wijlen eens bars aan snokt, dat Jezus' lichaam er geheel van schokt en onder zijn kruis dreigt neer te zijgen. Tot driemaal toe kan Jezus den ruwen snok niet weerstaan en valt plat ter aarde. De legioen-

soldaten, die hem begeleiden, komen vliegend aangestormd en steken dreigend hun hellebarden naar hem toe. En op den stond dat hij neerzigt, tuiten hoorns, roffelen rammelaars en schallen bazuinen alsof een helsch onweer is uitgebarsten en de aarde er van beeft en trilt.

En onder al dat lawaai en laweid, staat Simon, die Jezus' sleepend kruis hielp mee tillen, heel bedremmeld te kijken, en de man voelt medelijden met den God-mensch, doch durft niet naderen, benauwd dat hij is van die blinkende pieken.

Twee Joodsche knapen rukken met geweld Jezus op en weer glijdt de stoet zachtjes verder.» (1)

Maar nu was het geen nabootsing meer; nu trilden de huizen van kanongebulder en kwamen angstige vluchtelingen het stedelke binnengestormd, roepend, dat de vijand naderde. Men had het al zoo dikwijls gezegd, doch maakten zich thans geen eigen burgers op, van de notabelen — de rijken zei het volk — om naar 't veiliger Frankrijk te wijken. En dan verhaalden anderen, die naar Duinkerke waren geweest, hoe men te Bray-Dunes en Ghyselde de weerbare mannen tot vijftig jaar verwittigd had, dat ze zich gereed moesten maken, om elk oogenblik te kunnen vertrekken. Men verborg het... en toch was daar onrust te Veurne. In de deftige huizen fluisterde men de woorden van Kogge rond, dat «het slecht zat», maar ook in de achterbuurten begreep men iets en stak men de koppen samen. «'t Kleinste volkje nestelt in 't Handhoogstraatje» zegt De Wulf.

«'t Is een nauw steegje met kleine verniepelige huisjes. Kijven en kralleen is er het gewone leven; 't zijn immers allen viischvrouwen, en hun kwetterende stemme lijkt er ook goed voor geschapen te zijn. Van 't minste stolkje, dat er scheef ligt, raakt 't populiereblad van hun tonge aan 't kabbelen en 't wordt een schelden zonder einde; doch gemeend is het niet, want een weinig later zijn ze weer de beste gebuurs en schijnt eerst het verwijten voor de leelijkste dingen, thans prietpraat te zijn. Hoe menschen in die dompijge kotjes een zoo'n hoogen ouderdom kunnen

bereiken, blijft in mijn geest onbeantwoord voortschimmen als een raadsel. Meestal bestaat het huisje uit één kamer, welke dient tot keuken, slaapkamer, stal en bergplaats. Al wat die menschen daar verrichten gebeurt in één kamer. Tegen het venster, waar men met moeite in dat nauwe steegje een lachend zonnestraaltje eventjes binnenschiet, staat een vettige tafel. Op die tafel kuischt men den visch en verorbert men het eten. In den vakken muur zitten een of twee allkoven. Tegen de ongebruikte schimmellende hoeken hangen soms stinkende konijneltoten opeengestapeld, en op den stofferigen vloer liggen dikwijls langharige roste trekhonden, met een gerilbte, knuistige romp, een afgeknotten staart en afgevreten naakte oorlappen.

Bachten de kamer staat een klein kotje waarin de sprut rookt: het rookkot. In den sprottijd trekken de vaartkapoenen met hun hondelkarretjes schuifellend naar Coxyde en De Panne en koopen van de visschers de gevangen sprut af. Thuis gekomen worden de zilvertintelende vischjes in manden gegooid en op tafel uitgestort. De oven wordt ontfistoken en spuwt zijn storende reuk van zagemeel de schouwwe uit dat geheel het steegje er grijs van ziet. Maar de meeste stank komt nog, wanneer de sprut er aan te rooken hangt. Over heel het gebuunte walmt dagen lang een wallgende wasem van gerookte haring. De menschen hun kleeren blijven er maanden lang van doortrokken. 's Zondags staan ze van achter in de kerke, de menschen schurwen ze, en gaan meer naar voren zitten.»

Zoo had Veurne zijn eigen leven, maar het was nu gestoord... Onzekerheid waaide om de eerwaarde gebouwen, den zwaren Sint-Nikolaastoren, het strenge belfort, het hooge St-Walburgadak, de puntige gevels... 't Was als de tijd van Sporkin, Zannekin, Jansoone...

Nancy was een der weinigen, onder de bevolking, die op de hoogte scheen van den toestand. Weer zat ze in de voorkamer, bespiedend de straat, en wachtend op Walter En ze dacht aan zijn bericht over den Duitschen inval binnen Dixmuiden. Welk nieuws zou hij haar thans brengen?

Eensklaps schrok Nancy. Een schaduw viel naar binnen, die van een gestalte voor het raam, een Belgisch soldaat. Het meisje rees op, als wilde ze zich nog snel verwijderen, maar het was

reeds te laat. Raoul Magelein had haar gezien en wenkte dat ze hem zou binnen laten.

Nancy durfde niet te weigeren. Toch beefde ze, toen ze de deur opende.

In de kerk van Lampernisse na de beschieting

Afl 20 Uitgever J. HOSTE, St-Pieterstraat, 30, Brussel Afl. 20
 "Het Bloedig IJzerland" Prijs: 30 centiemen
 VERBODEN NADruk WEKELIJSCH E AFLEVERING 6 Juni 1920.

— Kom binnen, noodigde ze, de zij-kamer wijzend. En dadelijk begon ze druk over den oorlog, om een ander onderwerp, dat ze zoo vreesde, te vermijden.

— Weet ge het, Raoul, dat de Duitschers te Dixmuiden geweest zijn? vroeg ze... Maar ze zijn weer teruggeslagen.

— Of ik het weet, en ik mag God danken, dat ik hier nog sta. Ik was er bij, Nancy, en de schurken hebben op de gevangenen geschoten... op mij ook... en 't is een mirakel dat ik ontsnapte.

— Gij er bij! Waart ge dan ook gevangen?

— Ja, ik had een order weggebracht binnen de stad, en toen ik terugkeerde stond ik al met eens te midden van pinhelmen... Dat doet aardig, maar ik had niet veel tijd om te peinzen, want 't was seffens, handen op, of een bajonet in 't lijf.

— Och, Heere, Raoul toch!

— En dan moesten we voorop, met vijftien of meer nog, Belgen en Fransen.

De jongeling vertelde nu de verdere lotgevallen van dien nacht, het dolen, het zitten in de grachten, het kruipen over hagen en het waden door vlieten en altijd onder die gruwelijke bedreiging: « De gevangenen dood schieten! »

Nancy blikte hem angstig aan.

— En gij hebt dat al doorgemaakt, zei ze dan.

— Ja, ze weten hier niet hoe het aan 't front is..... En ik zag altijd u voor mijn oogen..... en ik verlangde zoo naar u, dat ik niet laten kon bij u te komen, hernam Raoul. O, Nancy, ik heb dezen nacht weer gevoeld, hoe gaarne ik u zie... hoe ik uw liefde nodig heb... hoe veel kloeker ik zou zijn, als ik wist, dat gij aan mij peinst en voor mij bidt...

— Is het nu toch een tijd om daarover te spreken, antwoordde het meisje, plots veel stroever. Er vluchten er al uit Veurne en misschien moeten wij vandaag ook weg.

— O, zeg niet altijd hetzelfde! smeekte Magelein. Ja, het is nu een tijd om elkaar te beminnen, in liefde troost te zoeken en er kracht uit te halen. Zie ik heb dat nooit zoo gezegd, maar in de laatste dagen, en vooral in dezen nacht

is er zooveel door mijn harte gegaan. Nancy... Jaag me niet weg... Ge weet nu wat ik geleden heb... ik ben soldaat en doe mijn vollen plicht voor ons land... en wij verkeerden al...

— Ik zeg dat het nu niet de tijd is...

— En is het voor dien ander wel de tijd! schoot Raoul driftig uit. Voor dien dichter, welke onze miserie komt beziën, maar verre van het gevaar blijft en binst een eerlijk soldaat zijn liefde ontnemt! O, Nancy, ik wil geheel kalm blijven... ik ben te grof en schielijk geweest, maar jaag mij niet weg! Dezen nacht in al het gevaar hield ik alleen aan 't leven voor mijn ouders en voor u... Ik liep door Dixmuiden... en ik ik peinsde altijd aan u... 't Was er al zoo wreed... die dooden... aan de brug en in 't water... en dan de groot-jufvrouw van 't beginhof...

— Wat is daarvan? vroeg het meisje.

— Ze is dood... We hebben haar in een kelder gevonden. En de jongeling verhaalde die ontdekking. Nancy's oogen schoten vol tranen...

— Hoe gruwelijk! zei Veirle's dochter ontsteld.

— Ja, Dixmuiden is een gruwelijke plek nu... en wij moeten daar gedurig in, maar zie Nancy, als ik sommige oogenblikken bedenken, dat gij van mij niet meer wilt weten, zou ik een kogel zoeken.

— Ge moogt zoo niet spreken! En 't is nu geen tijd voor verkeerding, Raoul...

— Altijd 't zelfde...

— En dat is redelijk, hernam Nancy, die op haar dood was, dat Bonte ook verschijnen zou... Ze had hem nooit over Raoul gesproken, en zoo deze nu in zijn drift eens alles uitbracht, hoe zou ze dan tegenover dien nieuwen verloofde staan? En welk een heftig tooneel kon er volgen tusschen den militair en den burger.

— Neen, het is niet redelijk, weder-voor Magelein.

— Laten we nu niet twisten... vader is ziek en ik moet naar hem gaan zien.

— O, dat is wreed, Nancy... Als uit den dood kom ik naar u... en mijn harte brandt voor u... en gij zet mij aan de deur...

— Maar ge moogt dat zoo niet opnemen...

— Ja, aan de deur... Ik moet weg...

naar Kaaskerke en Dixmuiden... naar het vuur, de hel... misschien naar den dood, ik heb dezen nacht gevoeld, hoe rap het gedaan is... een mirakel, dat ik al niet onder een houten kruisje lig... En gij jaagt me weg, want die ander moet zeker komen.

— Weeral haast tegen vaders vriend, sprak het meisje en ze deed het heftig als om de stem van zelfverwijt te smoren, want 't was of Raoul met die laatste woorden haar in 't volle wezen een zweeps slag had gegeven...

— Ha, 't is nu de tijd niet, maar om bij avond fluisterend aan den arm van dien kerel door Veurne te zwieren, is het wel de tijd. O, die lafaard... als soldaten vechten, verlokt hij hun geliefde!

— Ik verbied u zoo te spreken, ik laat mij niet verlokken. Voor wie ziet ge me aan!

— O, God weet het, hoe ik naar u zie en aan u peins en in mijn hart voor u alleen liefde is... Maar dien ander haat ik... o, hij doet mij hem haten, meer dan de Duitschers van dezen nacht, want zij zijn vijanden... en die valschaard huichelt vriendschap voor de Belgische soldaten. Wee hem, als we hem aan 't front ontmoeten! Maar ge zet me aan de deur... goed, ik ga... en, als ge hoort dat Raoul Magelein gesneuveld is, weet dan dat zijn laatste gedachte voor u is geweest...

De jongeling ging heen. Nancy stond eenige oogenblikken daar als wezenloos. Ze had hem willen terugroepen, maar deed het niet. Ze liet hem vertrekken, zonder woord van bemoediging, zonder groet.

Raoul begaf zich 't harte vol somberheid naar een gesticht, waar een vriend zwaar gewond neerlag. Zijn moeder had het hem verteld. Hij wilde George nog even bezoeken. Ze waren toch samen op school geweest, waren ook samen ten oorlog vertrokken...

— En toch, wat kan ik bij hem gaan doen? mompelde Raoul, toen hij aarzelend voor de poort stond. Hem nog somberder stemmen. Ik zie alles nu zoo zwart in. Maar, omdat Nancy ontrouw is, moet ik het daarom zijn?

Hij stapte binnen... Een zuster toonde hem een zaal... Hier op de witte beddekes lagen gewonden te sterven, jongens van Vlaanderen en Wallonië, en

van Bretagne en Normandië. Een non zat bij George... en Raoul herkende nauwelijks onder een met bloed doorweekten doek, het gelaat van zijn vriend.

— Hij is soms zoo woelig, en ik moet hem in 't oog houden, fluisterde de zuster. Nu ligt hij stil, maar 't verandert zoo rap. Is het familie?

— Mijn kameraad... Is hij erg gesteld?

— Zeer erg... Haastig in het hoofd geopereerd... een kogel in de hersens...

— Is er nog hoop?

De non haalde de schouders op en prevelde weer haar nooit eindigende geboden.

Raoul zette zich aan 't voeteind en staarde zijn vriend aan. Deze zou hem niet meer herkennen.

— Wat kan ik hier doen? vroeg de jongeling zich af.

En toch bleef hij. Hij had dienst misschien... altijd moesten er orders overgebracht worden, rust werd niet verleend. Maar Raoul stond niet op. Hij was thans juist in een stemming om in een plaats vol ellende te vertoeven, en in den scherp geur van iodeform, ether, medicijnen, bedorven bloed... Zieken kreunden, reutelden. Een hoestte soms verschrikkelijk als scheurde zijn borst open. Ginds in den hoek riep iemand nu en dan woorden van liefde en van haat... Buiten ratelden wagens af en aan, dreunden auto's, trappelden paarden...

Raoul bleef steeds zitten. Hij hield 't hoofd gebogen in al zijn droeve gepinzen. Daar lag nu zijn vriend, een van de velen, veroordeeld om ontijdig te sterven.

— Wat moet ik Nancy nog lastig vallen? mompelde de jongeling. Of zij mijn verloofde is, of niet... den een of anderen dag moet ik ook vallen. Wie kan ten slotte aan die moordenaar ontsnappen? Zat hij nu te Veurne... in een lazaret te midden van stervende jongens?

Veurne! Hij kende het stadje bijna even goed als Dixmuiden.

En inderdaad, wie kon zich wennen aan het denkbeeld, dat het nu als een soldatenkamp was bij een wreed slagveld, waar werkelijk de oorlog in al zijn verschrikking woedde!

« Veurne, Nieuwpoort en Dixmuiden »,

schrijft Marcel De Wulf, ze rijzen tus-
schen al dat groen.

's Zomers, wanneer het zonnetje uren
lang op hun trapgeveltjes lachend zit
te koekeloeren, dan droomen ze; en
's Winters, wanneer de sneeuwvlokjes,
al wemelend en wervelend, op hun
spitse daken scheef weg komen neerge-
krinkeld, treuren ze.

En al die oude geveltjes, met hun
groenglimmende ruitjes, en hun met
trap opwaarts klimmende eikenhouten
deurtjes, schijnen wroeging te hebben
over iets verre in 't verleden, dat zij al-
leen nog weten, maar dat ze zwijgen
moeten.

En zoo staan ze grauw bestoven, rood
gesteend, of wit en geel bekalkt, in die
krinkelende, winkelende steegjes, met
diepkijkende ruitjes, dicht tegenover
elkaar en rechtopschietend spitsvormige
trapgeveltjes als lichtzoekende planten-
bloesems.

Ik heb me dikwijls voor die geveltjes
geplaatst, en willen raden wat hun glu-
rende oogjes van ruiten te betreuren
hadden, doch hun sprake bleek me die
der sphynxen te zijn. Het eenige wat
ze mij te weten lieten, dat was hun
bouwjaar, dat diepe boven de poorte
stond gegriffeld of met zwart kronke-
lende ankers, dwars door geheel het ge-
veltje was ingemetseld. En bij het le-
zen dier cijfers rees in mijn geest het
Spraansche tijdvak op met al zijn gru-
welen en moorderijen; en als in één oog-
wenk scheen ik hun tale begrepen te
hebben, en ook ik zweeg, vol eerbied
voor die heilige stilte. »

Maar wat die gebouwen verzwegen,
't grijsde daar aan den IJzer weer in
al zijn gruwel. En slachtoffers der moor-
derijen van dezen modernen tijd, van
deze eeuw der beschaving, naar het
heette, lagen hier te kreunen en te reu-
telen, te lijden, te sterven.

— Bah, wat moet ik treuren om Nan-
cy, herhaalde Raoul weer. Had ze ge-
luisterd, morgen of overmorgen of de
naaste weke, zou ze toch weer vrij zijn
en dan kon die ander komen, want
hij sneuvelt niet. Hij is veilig en kan de
meisjes der soldaten verlokken. Waarom
heeft Nancy dat niet bepeinsd; dan had
ze me minder gemarteld en toch den
dichter kunnen nemen.

Zoo mijmerde hij zich suf en bleef

hij zitten tegenover de wakende, bid-
dende non en zijn zieltogenden vriend.

Doch eensklaps sprong Raoul op...
Een luide kreet klonk. De kloosterzuster
gilde van schrik. George zat recht en in
zijn hand hield hij den rooden verband-
doek dien hij van de wonde getrokken
had, en sloeg er Magelein mee in 't ge-
laat, toen deze de non wilde helpen, om
den armen lijder in bedwang te hou-
den.

— George! schreide Raoul.

De gewonde was weer neergezonken
en bloed gudsle uit de opengerukte
wonde over zijn gelaat, op het kussen,
de deken... 't Was een vreeselijk too-
neel.

— Moeder, moeder! tierde de sterven-
de. Ha, gij wilt mij niet laten gaan,
wreedaards, moordenaars! Moeder, moe-
der! herhaalde hij als in een laatsten
angstkreet en hij beukte met zijn vuist
het ledikant.

Andere zusters en een dokter kwamen
aangelopen. Patientten ontwaakten en
riepen om drinken of ijlden ook.

— Moeder! kermde George. Hij wilde
weer slaan maar zijn arm viel machte-
loos neer.

— Hij lag zoo stil en sliep, en al met
een keer zat hij recht en trok den doek
af, eer ik het kon verhinderen, jammer-
de de kloosterlinge, die bij George ge-
waakt had.

— Er is niets meer aan te doen, fluis-
terde de dokter. En 't is een gelukkig
einde, hoe wreed ook, want hij zou zijn
verstand verloren hebben.

't Lichaam op het van bloed doortrok-
ken bed roerde niet meer. Een zuster
wiesch het gelaat. Van onder de donker-
roode kleur, kwam reeds de bleekheid
van den dood.

Nog een schok, een stuiptrekking en
't leven was weggevloden.

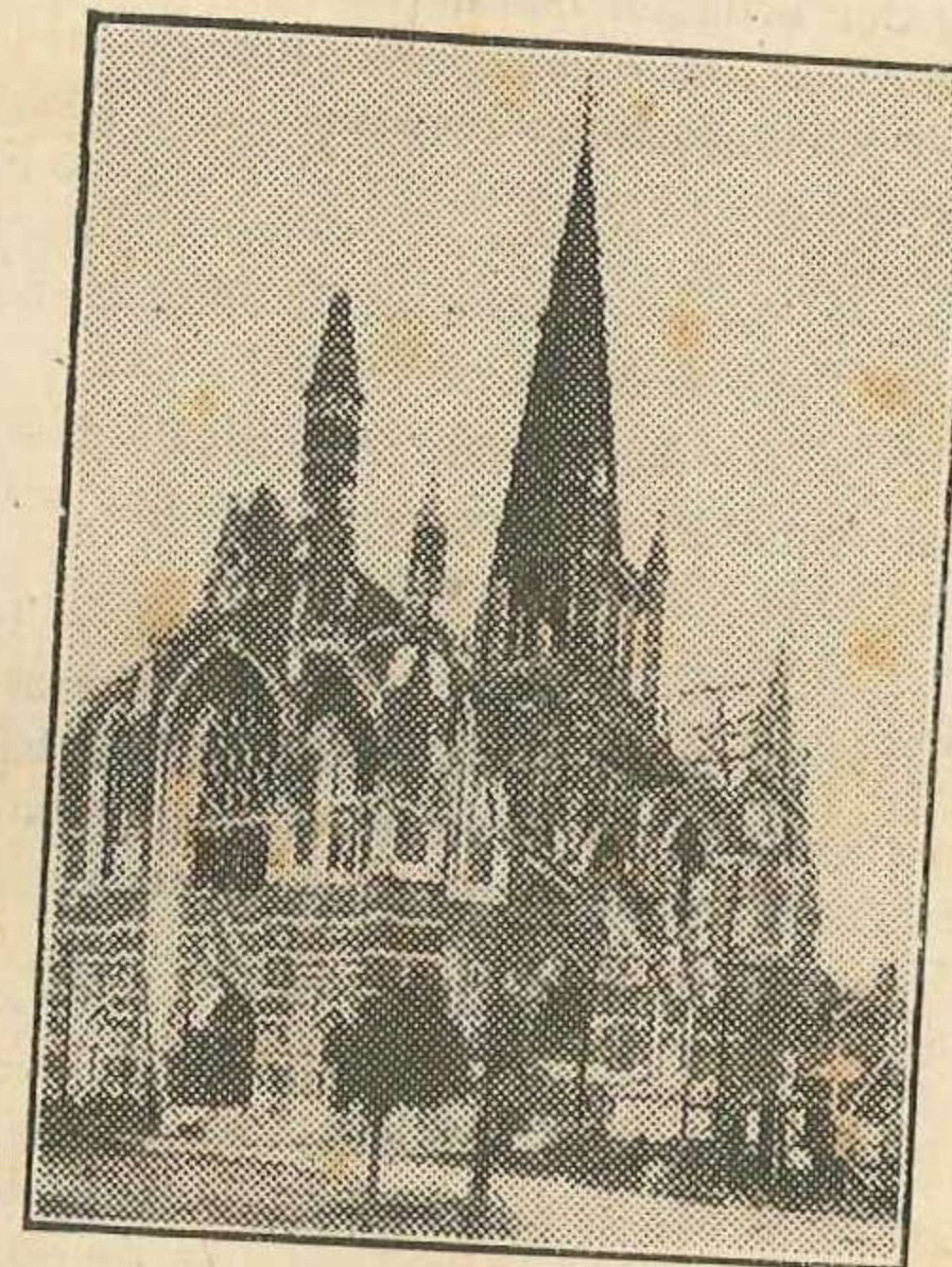
Raoul beefde over al zijn leden. Dit
scheen hem nog gruwelijker dan het
moordtooneel van den afgeloopen nacht,
bij den Duitschen inval te Dixmuiden.
Hij wierp een laatsten blik op het leeg-
gebloede overblijfsel van zijn vriend en
ging dan snel heen.

Moeder! 't Was of die kreet hem fel
naklonk, de kreet, welke getuigd had
wat er in dat reeds brekend harte en de
geschonden hersenen nog omging, toen

reeds de Engel des doods zijn zware
schaduw over het beddeke wierp.

Moeder. Die vrouwe had Dixmuiden
verlaten voor de beschieting en vertoef-
de over de Fransche grens. O, 't was im-
mers goed, dat zij niet zien kon, wat
men met haar kind gedaan, hoe men dat
schoon hoofd verbrijzeld, dat kloek li-
chaam geknakt had..

Magelein liep eenige straten door,
zonder te weten waarheen. 't Scheen
hem of er al maar voort bloed voor zijn

De beschoten kerk van Dadizele

voeten vloerde, of er bloed van die ge-
vels droop.

Eensklaps greep iemand hem bij den
schouder.

— Hei, waar gaat ge heen! snauwde
men hem in 't Fransch toe.

't Was een gendarm.

— Ik ben estafet! riep Raoul nijdig.
Laat mij gerust.

— Wek keloop van de front! De lâche
(lafaard) doen hein! Een estafet om wek
van de danger te zijn, hoonde de Waal.

— Ben ik een lafaard! Durft ge mee
gaan naar den staf en dat daar herhalen!
schreeuwde Magelein nog driftiger. Er
zijn wel andere lafaards te Veurne!

— Als kij zijt estafet, kij moet doen
de service.

— Dat gaat u niet aan!

Raoul liep voort. De gendarm hin-
derde hem wel niet meer, maar volgde
hem toch. En plots werd de jongeling
kalmer. Hij had onder al die verschil-
lende gemoedsaandoeningen gehandeld,
alsof hij niet meer tot het leger be-
hoorde.

— Ik mag niet rusten als de anderen
in al die miserie blijven, mompelde hij.
Van een order kon zoo veel afhangen...

Hij begaf zich naar den staf. Men was
blij hem te zien want dadelijk werd hij
met een bericht heengestuurd. Zijn mo-
tor stond thuis. Vlug ging hij hem ha-
len. Zijn moeder kloeg, dat men te veel
van hem eischte.

— In hoeveel nachten hebt ge geen
bed gevoeld? vroeg ze.

— O, dat weet ik niet meer. Maar de
anderen, moeder, hebben het in de loop-
graven veel slechter. Ik moet seffens
voort.

Hij dacht weer aan George en diens
laatststen kreet en Raoul kuste zijn moe-
der nog inniger dan anders en ook zijn
vader, wat hij zelden deed. Eenige
oogenblikken later stormde hij de stad
uit...

DERTIGSTE HOOFDSTUK

HOOGHE NOOD

Als in vroegere eeuwen de zee de dijken
beukte en er bressen in sloeg, als ze
dreigde de met zooveel moeite ingepol-
derde gronden terug te veroveren, in
enkele uren het werk van jaren te ver-
woesten, dan luidden in de torens de
klokken en renden boden rond, overal
den alarmkreet verbreidend, dat het
«hooge nood» was, en de mannen oproe-
pend, om met spaden en houweelen, met

stroo, rijs en kruiwagens als wapens,
met aarde voor munitie, den eeuwen-
ouden vijand te bekampen. Dan snelde
ieder naar zijn post om in het geloei van
den wind, in 't woeden van den storm,
zijn duren plicht te vervullen.

Zoo was het ook nu hooge, zeer hooge
nood in 't IJzerland. Kogge had het dien
Maandagmiddag op de Markt gezegd,
dat het slecht zat... Hij was er immers

HET BLOEDIG IJZERLAND

DOOR
A. HANS

EEN GEZICHT OP DE VOORMALIGE KADEN TE NIJWEPORRE

MET DOORSNIFFEN VAN PRIJKELOORDEN IN HET „RHEINLAND“

Uitgever J. HOSTE, 30, St-Pieterstraat, Brussel